



МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ПОЛТАВСЬКА ОБЛАСНА РАДА

ПОЛТАВСЬКА ОБЛАСНА ВІЙСЬКОВА АДМІНІСТРАЦІЯ

ПОЛТАВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра політології, історії і філософії

ПОЛТАВСЬКИЙ ІНСТИТУТ ЕКОНОМІКИ І ПРАВА ЗВО "ВІДКРИТИЙ
МІЖНАРОДНИЙ УНІВЕРСИТЕТ РОЗВИТКУ ЛЮДИНИ "УКРАЇНА"

ПОЛТАВСЬКА ОБЛАСНА АСОЦІАЦІЯ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО
САМОВРЯДУВАННЯ

МІСЦЕВЕ САМОВРЯДУВАННЯ: ВІТЧИЗНЯНИЙ І ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ

Всеукраїнської науково-практичної конференції
з міжнародною участю

27 лютого 2025 р.
Полтава



Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Фінансується Європейським Союзом. Проте висловлені погляди та думки належать лише авторам(ів) і не обов'язково відображають погляди Європейського Союзу чи Виконавчого агентства з питань освіти, аудіовізуальних засобів і культури (ЕАСЕА). Ні Європейський Союз, ні ЕАСЕА не можуть нести за них відповідальність

Із 2022 по 2025 рік в Полтавському державному аграрному університеті на кафедрі політології, історії і філософії виконується проєкт Еразмус+ напрямку Жан Моне «Участь громадян та соціальний діалог як ключові фактори у розбудові сталих територіальних громад: успішні практики ЄС для України». У результаті виконання проєкту науковці відвідали різні громади Польщі, переймали досвід розвитку громад у Гробніках, Глубчице, Ополе, Щецині, Степніці, активно ділилися ним із усіма, хто також прагне розвивати свої громади. Це стало можливим також завдяки активній позиції польських колег, які не лише приймали українську делегацію, а й детально розповіли про особливості функціонування органів самоврядування у Польщі, їхні проблеми, способи подолання та налагодження діалогу з місцевим населенням.

Від імені Полтавського державного аграрного університету висловлюємо щиро вдячність пану *Павлу Бучеку* депутату Глубчицького повіту, солтису м. Гробнікі (Республіка Польща) та пану *Томашу Коваліку* експерту проєкту Еразмус + напрямку Жан Моне «Участь громадян та соціальний діалог як ключові фактори в розбудові сталих територіальних громад: успішні практики ЄС для України» / «Citizen participation and social dialogue as key factors in the development of sustainable territorial communities: EU best practices for Ukraine» / № 101085535 — SuTCom — ERASMUS-JMO-2022-HEI-TCH-RSCH, головному спеціалісту з польсько-української співпраці неурядової організації «Конвент Самоврядної Співпраці Польща–Україна» (м. Щецин, Республіка Польща)

УДК 342.25(477+4)(062)
М 65

Редакційна колегія:

Шаравара Тамара, завідувач кафедри політології, історії і філософії Полтавського державного аграрного університету доктор історичних наук, професор;

Макарець Світлана, доцент кафедри політології, історії і філософії Полтавського державного аграрного університету, кандидат історичних наук, доцент;

Приходько Сергій, доцент кафедри політології, історії і філософії Полтавського державного аграрного університету, кандидат політичних наук, доцент;

Усанов Ігор, доцент кафедри політології, історії і філософії Полтавського державного аграрного університету, кандидат філософських наук, доцент.

Затверджено до друку і поширення в мережі Інтернет вченою радою факультету обліку та фінансів Полтавського державного аграрного університету (протокол № 6 від 19.03.2025 р.).

УДК 342.25(477+4)(062)
М 65

Місцеве самоврядування: вітчизняний і європейський досвід: зб. матеріалів Всеукр. наук.-практ. конф. з міжнародною участю (м. Полтава, 27 лютого 2025 р.).
Полтава : ПДАУ, 2025. 310 с.

На основі міждисциплінарного підходу розглянуто кардинальні суспільно-політичні зрушення на глобальному та локальному рівнях, проаналізовано соціально-економічні, культурні, освітні, правові, трансформаційні процеси й безпекові аспекти модернізації системи місцевого самоврядування на місцевому рівні.

Для науковців, викладачів, здобувачів вищої освіти, тих, хто цікавиться проблемами політичного життя в Україні та за кордоном.

Тези публікуються в авторській редакції. За науковий зміст і якість поданих матеріалів, наведені факти та статистичні дані відповідають автори, а також наукові керівники (для здобувачів вищої освіти).

© ПДАУ, 2025

© Автори статей, 2025

Заклади вищої освіти – учасники конференції

Білоцерківський національний аграрний університет
Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна»
Військовий інститут танкових військ Національного технічного університету
«Харківський політехнічний інститут»
Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К. Д. Ушинського»
Державний податковий університет
Донецький національний університет імені Василя Стуса
Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка
Запорізький національний університет
Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу
Інститут держави і права імені В. М. Корецького НАН України
Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України
Інститут соціальних наук Гданського університету
Київський кооперативний інститут бізнесу і права
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана
Київський національний торговельно-економічний університет
Київський національний університет будівництва і архітектури
Київський національний університет культури і мистецтв
Коледж Нової Європи – Інститут перспективних досліджень
(м. Бухарест, Румунія)
Луцький інститут розвитку людини Університету «Україна»
Маріупольський державний університет
Миколаївський інститут розвитку людини Університету «Україна»
Науково-дослідний інститут інтелектуальної власності Національної академії
правових наук України
Національна академія державної прикордонної служби України
імені Б. Хмельницького
Національний технічний університет «Дніпровська політехніка»
Національний університет «Одеська політехніка»
Національний університет цивільного захисту України
Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя
Полтавський державний аграрний університет
Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка
Полтавський інститут економіки і права Університету «Україна»
Таврійський національний університет імені В. І. Вернадського,
Український державний університет імені Михайла Драгоманова
Університет Григорія Сковороди в Переяславі
Херсонський національний технічний університет
Центральноукраїнський інститут розвитку людини Університету «Україна»
Чернігівський інститут інформації, бізнесу і права ЗВО «Міжнародний науково-
технічний університет імені академіка Юрія Бугая»
Чорноморський національний університет імені Петра Могили

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ 1. МІСЦЕВЕ САМОВРЯДУВАННЯ: ПОЛІТИКО-ПРАВОВІ ТА ФІНАНСОВО-МАТЕРІАЛЬНІ ЗАСАДИ ФУНКЦІОНУВАННЯ	12
Бацман Ольга	
ОСОБЛИВОСТІ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В КРАЇНАХ ЄС З ОГЛЯДУ НА ДОСВІД НІМЕЧЧИНИ, ШВЕЦІЇ ТА ІТАЛІЇ	12
Войтенко Юрій	
КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ВЗАЄМОДІЇ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ ТА МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ: ПОТОЧНИЙ СТАН ТА ПРОБЛЕМИ	16
Дорогань Андрій	
Доля Валерій	
ЦЕНТРИ ЗАЛУЧЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙ ЯК ІНСТРУМЕНТ МІСЦЕВОГО ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ У ПОВОЄННИЙ ПЕРІОД.....	20
Загородня Альона	
ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА ЯК ЗАПОРУКА МІЦНОЇ ДЕРЖАВИ І МІЦНОЇ ВЛАДИ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ	23
Косаревич Назар	
БАЗОВІ ЗАСАДИ ОРГАНІЗАЦІЇ ПУБЛІЧНИХ ФІНАНСІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ.....	25
Лісний Іван	
СПЕЦИФІКА ОБІГУ ОБЛІГАЦІЙ ТА ЇХ ВПЛИВ НА РОЗВИТОК МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ	29
Логовський Ігор	
ВИЗНАЧЕННЯ КОРДОНІВ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД В УКРАЇНІ В КОНТЕКСТІ АДМІНІСТРАТИВНО-ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ РЕФОРМИ	32
Лозинська Тамара	
ОСНОВНІ НОВАЦІЇ ЗАКОНУ УКРАЇНИ «ПРО СЛУЖБУ В ОРГАНАХ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ» ВІД 2 ТРАВНЯ 2023 Р.....	35
Лопушинський Іван	
НАРОДОВЛАДДЯ НА РІВНІ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ: НОВАЦІЇ ЗАКОНОДАВЧОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ.....	40
Макарець Світлана	
Сидоренко Федір	
МЕХАНІЗМИ ВИРІВНЮВАННЯ МУНІЦИПАЛЬНИХ БЮДЖЕТІВ: ДОСВІД КРАЇН БАЛТІЇ	43
Паланиця Микола	
ПАРТНЕРСТВО БІЗНЕСУ І ВЛАДИ НА МІСЦЕВОМУ РІВНІ.....	46
Примуш Микола	
КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВІ ОСНОВИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ.....	50
Приходько Сергій	
Шейко Сергій	
МІСЦЕВІ ВИБОРИ: ПОШУКИ ОПТИМАЛЬНОЇ МОДЕЛІ	53

4. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України від 21.05.1997 № 280/97-ВР : станом на 8 січ. 2025 р. URL: <https://surl.li/jvwuoh> (дата звернення: 23.01.2025).

5. Про статус депутатів місцевих рад : Закон України від 11.07.2002 № 93-IV : станом на 8 січ. 2025 р. URL: <https://surl.li/nrdkhd> (дата звернення: 26.03.2025). (дата звернення: 23.01.2025).

МЕХАНІЗМИ ВИРІВНЮВАННЯ МУНІЦИПАЛЬНИХ БЮДЖЕТІВ: ДОСВІД КРАЇН БАЛТІЇ

Макарець Світлана,

кандидат історичних наук, доцент,
доцент кафедри політології, історії і філософії
Полтавського державного аграрного університету
м. Полтава

Сидоренко Федір,

магістр політології
м. Полтава

Однією з передумовою ефективного функціонування місцевого самоврядування, забезпечення якісних публічних послуг та збалансованого розвитку територій є фінансова стійкість місцевих бюджетів. Однак на практиці спостерігається суттєва диференціація у фінансових можливостях різних громад, що зумовлено неоднорідністю економічного потенціалу, рівнем податкових надходжень, демографічними факторами тощо. Як наслідок, виникають ризики нерівномірного розвитку територій та обмежуються можливості окремих громад у виконанні ними власних і делегованих повноважень.

З метою згладжування цих дисбалансів уряди багатьох країн застосовують механізми бюджетного вирівнювання. Вирівнювання бюджетів передбачає використання системи міжбюджетних трансфертів, субвенцій та дотацій, що дозволяє перерозподіляти фінансові ресурси між територіальними громадами залежно від їхніх потреб та можливостей, надавати додаткові кошти тим місцевим органам влади, чиї доходи менші за необхідний рівень для забезпечення виконання їхніх функцій.

Окремі механізми фінансового вирівнювання вперше з'явилися у 1940-х – 1950-х роках у низці федеративних країн. Сьогодні більшість європейських країн мають програми перерозподілу ресурсів, спрямовані на зменшення фінансових диспропорцій.

В Естонії фіскальне вирівнювання здійснюється через фонд вирівнювання, який спрямований на надання місцевим органам влади рівних умов для виконання завдань місцевого самоврядування без встановлення умов щодо використання цих ресурсів. В країні понад половину місцевих органів влади отримують кошти з фонду вирівнювання.

Точна сума, що перераховується з фонду кожному муніципалітету, визначається під час щорічних переговорів щодо державного бюджету та базується на трьох основних показниках: середньому необхідному рівні витрат залежно від чисельності населення та його вікової структури, коефіцієнтові сільської місцевості/віддаленості та скоригованих з урахуванням затримки облікових доходів кожної місцевої адміністрації. Фонд дозволяє органам місцевого самоврядування самостійно визначати, як вони розподіляють кошти у межах власних сфер відповідальності.

Дотація вирівнювання ґрунтується на різниці між оціненими середніми експлуатаційними витратами муніципалітету та його розрахунковими власними доходами. Очікувані доходи складаються з муніципальної частки податку на доходи фізичних осіб і земельного податку, а кошторис видатків ґрунтується на розрахунках з використанням даних про прогнозовані потреби у витратах. Наразі враховується 90% цієї різниці. Формула вирівнювання також бере до уваги статус «острівного муніципалітету» [1, с. 30].

У Литві, відповідно до Закону про методику визначення доходів муніципальних бюджетів [2], передбачене вирівнювання податку на доходи фізичних осіб. Відповідно до процедури, встановленої законом, частина доходів від податку на доходи фізичних осіб у муніципалітетах, чиї заплановані доходи в наступному фінансовому році перевищують національний середній рівень (муніципалітети-донори), накопичується у «фонді перерозподілу». Ці кошти

розподіляються на: 1) вирівнювання податку на доходи фізичних осіб для тих муніципалітетів, чії доходи від цього податку є нижчими за національний середній рівень (таким муніципалітетам надаються додаткові кошти, щоб загальний дохід від податку на доходи фізичних осіб становив 90% від національного середнього рівня); 2) вирівнювання відмінностей у структурі витрат муніципалітетів з урахуванням їхніх демографічних, соціальних та інших показників (кількість дітей, школярів, осіб пенсійного віку, площа території тощо) та значущості цих показників. Ця частина коштів розподіляється між усіма муніципалітетами, включаючи донорів [3, с. 34].

Система фінансового вирівнювання в Латвії була запроваджена в 1995 році й до цього часу практично не зазнала ніяких змін. Фіскальне вирівнювання здійснюється через Фонд вирівнювання фінансів місцевого самоврядування, який виконує функцію перерозподілу доходів від заможніших муніципалітетів до бідніших. Юридична основа цього інструменту – Закон про фінансове вирівнювання органів місцевого самоврядування [4], відповідно до якого оцінені доходи муніципалітету складаються з прогнозованих доходів від податку на нерухомість і частки доходів від податку на доходи фізичних осіб, визначеної для місцевих бюджетів у щорічному законі про державний бюджет. Для розрахунку механізму вирівнювання для кожного органу місцевого самоврядування система використовує складну формулу, яка враховує кілька змінних і коефіцієнтів, переважно демографічного характеру, що дозволяють визначити суму, яку має отримати кожен муніципалітет: кількість жителів; кількість дітей до 6 років; кількість дітей і молоді від 7 до 18 років; кількість осіб пенсійного віку; розмір території муніципалітету, виражений у квадратних кілометрах [5, с. 275; 6, с. 34]

Отже, впровадження механізмів фіскального вирівнювання має на меті забезпечення стабільності місцевих бюджетів, їхньої здатності фінансувати основні соціальні та інфраструктурні програми, сприяння більш справедливому розподілу ресурсів та створення рівних умов для виконання обов'язків на місцевому рівні. Однак, ефективними ці механізми будуть лише за умови чіткого

розподілу повноважень і доходів між центральною та місцевою владою, наявності прозорих, об'єктивних критеріїв визначення дотацій та методики їх розрахунку.

Джерела і література

1. Monitoring of the application of the European Charter of Local SelfGovernment in Estonia : Report CPL(2023)45-03final 25 October 2023. URL: <https://surl.li/ggtfig> (дата звернення: 10.02.2025).

2. Law of the Republic of Lithuania on the Methodology for Determining Municipal Budget Revenues. № VIII-385. 02.07.1997. URL: <https://surl.li/uccqgp> (дата звернення: 10.02.2025).

3. Local democracy in Lithuania : Report CPL35(2018)02final 6 November 2018. URL: <https://surl.li/scnsfv> (дата звернення: 10.02.2025).

4. Law on the Equalisation of Local Government Finances. № 2015/118.2. 04.06.2015. URL: <https://surl.li/dnhedz> (дата звернення: 10.02.2025).

5. Local and regional democracy in Latvia : Report CG34(2018)11prov 16 February 2018. URL: <https://surl.li/dcqula> (дата звернення: 10.02.2025).

6. Monitoring of the application of the European Charter of Local SelfGovernment in Latvia : Report CPL(2024)47-03 16 October 2024. URL: <https://surl.li/zsyuty> (дата звернення: 10.02.2025).

ПАРТНЕРСТВО БІЗНЕСУ І ВЛАДИ НА МІСЦЕВОМУ РІВНІ

Паланиця Микола,

здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти спеціальності 281 Публічне управління та адміністрування

Херсонського національного технічного університету

м. Херсон

Науковий керівник – **Марина Губа,**

кандидат економічних наук, доцент,

доцент кафедри державного управління та місцевого самоврядування

Херсонського національного технічного університету

м. Херсон

Запорука розквіту та сталого розвитку громади залежить від ефективної взаємодії влади і бізнесу. Задача органів місцевого самоврядування проводити